

ναού σε πολλές πόλεις της αυτοκρατορίας τους. Σε μεταγενέστερους χρόνους ο Γιούπιτερ συνδέθηκε ή και ταυτίστηκε με αντίστοιχους θεούς άλλων λαών, όπως ο Άμμων*, ο Βάαλ*, ο Σαβάζιος* και ο Σάραπις*. Εξάλλου αφομοίωσε και υποκατέστησε πολλούς παλαιούς τοπικούς θεούς, που τα ονόματά τους διατηρήθηκαν ως λατρευτικά επίθετα του Γιούπιτερ. Για τις μυθολογούμενες σχέσεις του θεού, τη σημασία τους και την ανάπτυξή τους στα γράμματα και τις τέχνες βλ. *Zeus*.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: G. Dumézil, *Jupiter, Mars, Quirinus*: Paris 1941. Του ίδιου, *La religion romaine archaïque*: Paris 1974², 187 - 214. K. Koch, *Der römische Jupiter*: Frankfurt 1937.

I. ΛΟΥΚΑΣ

Γιουρλουγγούρ (Yurlunggur) ή **Γιουρλουγγάρ (Yurlunggar)** ή **Γιουλουγγούλ (Yulunggul)**. Γονιμικός θεός της φυλής Μουρנגκίν της Β. Αυστραλίας. Θεωρείται ως ανώτερος «πατέρας-θεός», κυρίαρχος του υδάτινου στοιχείου, από το οποίο εξαρτάται η ευγονία και η πολυκαρπία, και πιστεύεται ότι έχει βροντερή φωνή και κατοικεί μέσα σε ένα βαθύ πηγάδι, που το νερό λάμπει σαν ουράνιο τόξο. Λατρεύεται με τη μορφή πύθωνα, επειδή οι Μουρנגκίν συσχετίζουν τα φίδια, που βγαίνουν από τις φωλιές τους κατά την περίοδο των βροχών, με τους αναπτυσσόμενους βλαστούς της γης. Εξάλλου σε ορισμένους μύθους ο Γιουρλουγγούρ συνδέεται με τις ψυχές των νεκρών προγόνων. Βλ. και λ. *Αταιντζίνα*.

Γιουστίτια (Justitia). Προσωποποίηση της δικαιοσύνης, κυρίως από τους Ρωμαίους ποιητές, αντίστοιχη της ελληνικής Δίκης*. Το 13 μ.Χ. ο αυτοκράτορας Αύγουστος της αφιέρωσε ιερό και άγαλμα στη Ρώμη. Η μορφή της απεικονιζόταν και σε νομίσματα της εποχής του αυτοκράτορα Αδριανού. Βλ. λ. *Δίκη* και *Ψρεξ*.

Γιουτούρνα (Juturna). Ρωμαϊκή νύμφη των νερών, στην οποία απέδιδαν θεραπευτικές ιδιότητες. Στα αρχαιότερα χρόνια το όνομά της ήταν Ντιουτούρνα (Diuturna) και η λατρεία της περιοριζόταν στην περιοχή του Νουμίκιου ποταμού κοντά στην πόλη Λαβίνιο, νότια της Ρώμης. Όταν η Ρώμη επιβλήθηκε σε όλο το Λάτιο, η λατρεία της Ντιουτούρνα μεταφέρθηκε σ' αυτήν, και η νύμφη μετονομάστηκε σε Γιουτούρνα. Γενεαλογήθηκε ως κόρη του Βολτούρνου*, αδελφή των Διοσκούρων*, σύζυγος του Ιανού* και μητέρα του θεού των πηγών Φόντου (Fontus). Οι περισσότεροι μύθοι σχετικά με τη Γιουτούρνα δημιουργήθηκαν από τους ποιητές των πρώτων αυτοκρατορικών χρό-

νων, οι οποίοι την παρουσίασαν ως κόρη του μυθικού βασιλιά των Ρουτούλων Δαύνου* και αδελφή του Τούρνου*, στου οποίου το πλευρό πολέμησε επανειλημμένα. Ο Βιργίλιος και ο Οβίδιος αναφέρουν ότι η ηρωίδα αγαπήθηκε και από το Δία*, ο οποίος της χάρισε την αθανασία και την έκανε βασίλισσα των νερών του Λατίου.

Το όνομα της νύμφης δόθηκε και σε μια πηγή της ρωμαϊκής Αγοράς (Forum), κοντά στο ναό της Βέστας* και δίπλα στο ιερό των αδελφών της, των Διοσκούρων, της οποίας το νερό το θεωρούσαν ιαματικό και το χρησιμοποιούσαν σε κάθε δημόσια τελετουργία. Σε περιόδους λιψυδρίας θυσίαζαν στη Γιουτούρνα. Προς τιμή της είχε οικοδομηθεί και ένας ναός στο Πεδίο του Άρεως σε μια βαλτώδη περιοχή, που αποξηράνθηκε την εποχή του αυτοκράτορα Αυγούστου.

I. Λ.

Γκαλέρου (Galeru) ή Καλέρου (Kaleru). Ένα από τα ονόματα του δρακοντόμορφου δαίμονα της βροχής, τον οποίο οι ιθαγενείς της Αυστραλίας ταυτίζουν με το ουράνιο τόξο. Βλ. λ. *Γιουρλουγγούρ* και *Ούνγκουντ*.

Γκαντ (αραβ. Gad). Αραμαϊκή θεά της τύχης, λατρευόμενη κυρίως στην περιοχή της Ναβατηνής. Φαίνεται ότι η καταγωγή της οφείλεται σε προσπάθεια απόκτησης θεότητας ανάλογης με την ελληνορωμαϊκή Τύχη*, η οποία είχε διαδοθεί ευρύτατα στη Μ. Ανατολή. Στην Παλμύρα το όνομα χρησιμοποιήθηκε και ως επωνυμία άλλων θεών, ενώ νοτιότερα στους Άραβες διαδόθηκε ιδιαίτερα ως αφηρημένη έννοια (Γκαντ-Ααουϊδ).

Γκαράνγκ (Garang). Ο πρωτόπλαστος άντρας κατά τους μύθους της φυλής Ντίγκα του Σουδάν. Σχετικά πιστεύεται ότι αυτός αντιπροσωπεύει τον ουρανό, ενώ η γυναίκα του η Αμπούκ, αντιπροσωπεύει το νερό. Και οι δυο έχουν σύμβολο το φίδι, γιατί όπως αναφέρεται, θυμίζει ότι κατά τους αρχέγονους χρόνους οι άνθρωποι ζούσαν σε ομόνοια με τα ζώα. Σύμφωνα με αυτή την αντίληψη, ο Γκαράνγκ και η Αμπούκ με την ένωσή τους εγγυώνται την ευημερία του ζωικού βασιλείου, του οποίου τμήμα αποτελεί το ανθρώπινο γένος, που ζει κάτω από τον ουρανό και τρέφεται χάρη στις γονιμοποιές ιδιότητες του υδάτινου στοιχείου.

Γκατουμντού (ασσυροβαβυλ. Gatumtu). Πρώιμη ακκαδική θεά, αναφερόμενη στον κατάλογο θεών της Φάρα ως κόρη του Άνου* και κυρία της πόλης Λαγκάς. Στο κείμενο «Η καταστροφή της Ουρ», το οποίο μυθολογεί τον κατακλιισμό, η «Γη-

ραία του Λαγκάς» επέχει τη θέση της Ιστάρ* στο έπος «Η κατάρα της Ακκάδ».

Γκεμπ (αιγυπτ. Gbb, ελλην. Κηβ, Geb). Αιγυπτιακός θεός της γης, από τον οποίο, όπως αναφέρεται, προέρχονται ο Νείλος και η χλωρίδα και στον οποίο κατευθύνονται οι νεκροί. Στην ηλιουπολιτική κοσμογονία ο Γκεμπ είναι γιος του Σου* και της Ζεφνούτ*, αδελφός και πάρεδρος της θεάς του ουρανού Νουτ*. Ο Γκεμπ συνδέθηκε στενά με την έννοια της βασιλείας, καθώς ο κάθε Αιγύπτιος Φαραώ πιστευόταν ως κληρονόμος του. Παριστανόταν ανθρωπόμορφος με στέμμα, κυρίως στην Κάτω Αίγυπτο, σπουδαιότερο τόπο της λατρείας του.

Γκέντε (Ghede ή Guede). Ιθυφαλικό δαιμονικό γένος της μυθολογίας της Αιθίπης, με χαρακτηριστικά που οι αρχαίοι Έλληνες απέδιδαν στους Σατύρους*.

Γκερντρ (Gerdr). Γερμανική θεά της γης, μυθολογούμενη ως κόρη του Γίγαντα* Γκύνιρ*, σύζυγος του θεού Φράιρ* και μητέρα του Φιέλνιρ*. Η μορφή της επιβίωσε στην ποίηση.

Γκεστινάνα (σομερ. GEŠTINANNA). Παλαιά σομερική χθόνια θεά, που το όνομά της σημαίνει «Άμπελος του Ουρανού». Μυθολογήθηκε ως σύζυγος του Ντουμουζί (σομερικού προγόνου του Ταμούζι*) και στο Λαγκάς θεωρήθηκε ως πάρεδρος του Νινγκιζζιντά*. Περιγράφεται ως υπέρμαχος των κατοίκων της Ουρούκ κατά του Γκιλγκαμές*. Εξαιτίας του χθόνιου χαρακτήρα της, αργότερα ταυτίστηκε με την ασσυροβαβυλωνιακή Μπελέτ σερί*.

Γκέφγιον (Gefjon) ή Γκέφγιουν (Gefjun). Σκανδιναβική θεά, πιστευόμενη ως προστάτρια της γεωργίας και της γονιμότητας και μυθολογούμενη ως σύζυγος ενός γιου του Όντιν*, του Σκελντρ, που θεωρείται γενάρχη και πρώτος βασιλιάς των Δανών. Για την Γκέφγιον παραδίδεται ότι στάλθηκε από τον Όντιν στο Βορρά, για να αναζητήσει καλλιεργήσιμη γη, και εκεί ο βασιλιάς της Σουηδίας Γκίλφι της παραχώρησε μια περιοχή, που άλλοτε ήταν σκεπασμένη από νερό. Τότε η Γκέφγιον μεταμόρφωσε τους τέσσερις γιους της σε ταύρους, τους έδεψε στο άροτρο και με αυτούς άρωσε για πρώτη φορά εκείνη τη γη. Αμφισβητείται αν η Γκέφγιον μπορεί να ταυτιστεί με τη Φράγια* ή τη Φριγγ*.

Γκιλγκαμές (ακκαδ. 'gis.BIL-PAP-ga-mes και 'bil-GIN-mes, ασσυρ. 'GIS.GIN-mas, βαβυλ. 'BIL-ga-mes και bil-ga-mes ελλην. Γίλγαμος, Gilgamesh). Επωνυμία ηγεμό-

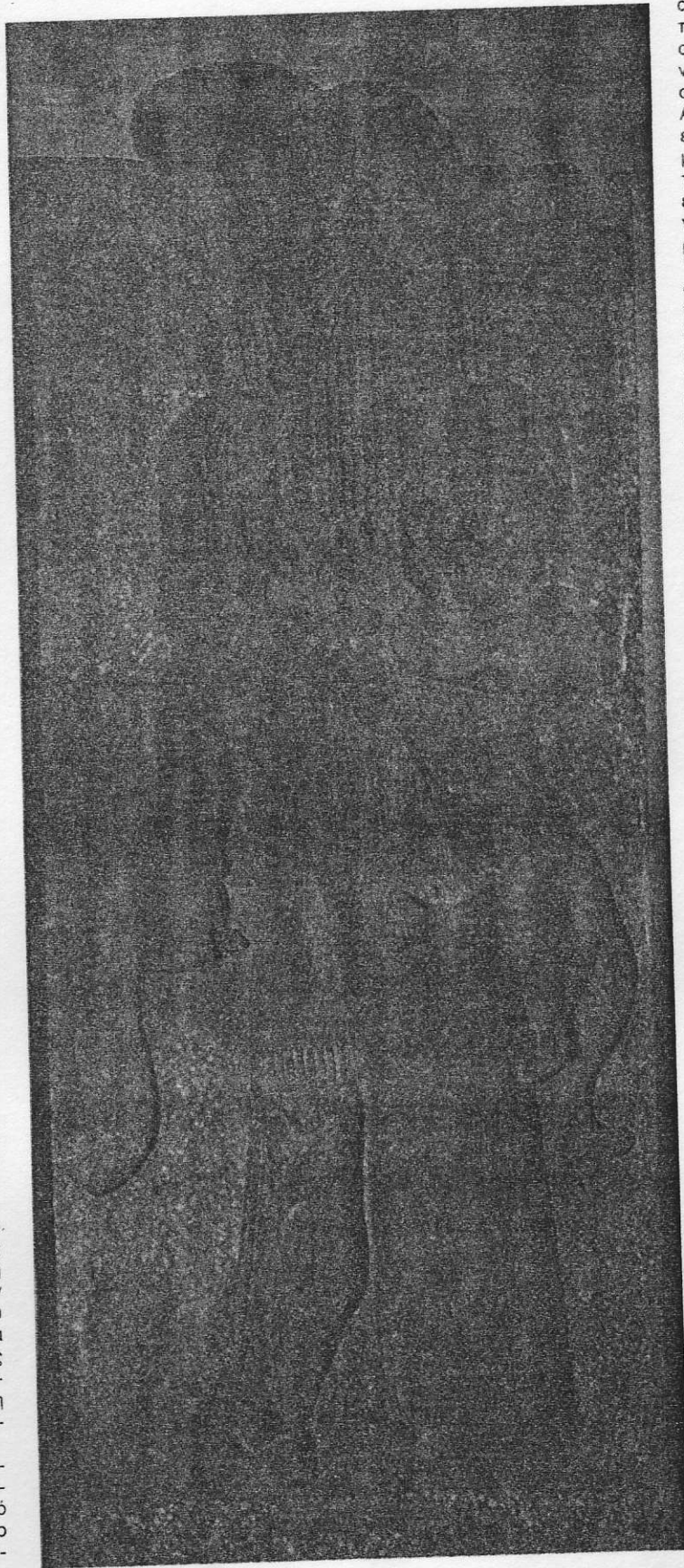
να της μετακκαδικής εποχής, που μυθολογήθηκε και θεοποιήθηκε από το πολυθεϊστικό βαβυλωνιακό ιερατείο, όπως δείχνει η παρουσία του ιδεογράμματος DINGIR^(d) πριν από πολλούς τύπους γραφής του ονόματός του, είδος προσδιοριστικού σημείου, ότι η επόμενη λέξη είναι όνομα θεού. Αντίθετα, η παράλειψη αυτού του σημείου είναι εκφραστικά μέσο της ασσυροβαβυλωνιακής μονοθεϊστικής παράταξης, σύμφωνα με την οποία ο Γκιλγκαμές δεν θεοποιήθηκε ποτέ, διότι «κανένας άνθρωπος δεν μπορεί να είναι και θεός». Όπως φαίνεται από τους πολλούς τύπους γραφής ενός ασσυροβαβυλωνιακού ονόματος οι σύγχρονοι επιστήμονες γράφουν με κεφαλαία, δεν είναι καθόλου σύγυρη η πραγματική ονομασία αυτού του προσώπου, γιατί αυτά παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία απόδοσής τους σε ασσυροβαβυλωνιακά συλλαβογράμματα.

Ο Γκιλγκαμές είναι ο κεντρικός ήρωας του ομώνυμου βαβυλωνιακού έπους, το οποίο συντέθηκε για πρώτη φορά στο τέλος της νεοσομερικής και στην αρχή της αρχαίας βαβυλωνιακής περιόδου. Παρά τη σομερική επωνυμία του, ο ήρωας αναμφίβολα δεν ήταν Σουμέριος, αλλά πιθανώς ανήκε στους Γκουτί, βάρβαρη φυλή, που κατέλαβε την πολιτική εξουσία στην κεντρική και νότια Μεσοποταμία μετά τη διάλυση της δυναστείας του Σαργόνα της Ακκάδ και του Ναράμ—Σιν και τα επακολούθησαν τρομερά γεγονότα, τα οποία στα έπη «Ατρά-χασίς» και «Κατάρα της Ακκάδ» μυθολογήθηκαν ως κατακλισμός. Αν και βέβαια ο περιγυρος του έπους του Γκιλγκαμές είναι ακριβώς τα πρώτα μετακακλισμαία χρόνια (αρχή 23ου αι. π.Χ.), ορισμένα σομερικά πρότυπα του έπους ως προφητικές αποσπασματικές συνθέσεις, υπάρχουν από τον 27ο αι. π.Χ. Η θεματολογία του έπους του Γκιλγκαμές είναι πλούσια, περιστρέφεται όμως γύρω από ένα μόνο θέμα: ο ηγεμόνας του κόσμου μετά τον κατακλισμό είναι ένας καθ' όλα κοινός άνθρωπος, ο οποίος, παρά τις άσυνεπες προσπάθειές του να προεγγίσει την ιερότητα του προκατακλισμαίου κόσμου, είναι καταδικασμένος από την ίδια τη βέβηλη υπόστασή του να μη φτάσει στις ανώτερες σφαίρες όπου ο Ουτ-Ναπισίμ* (άλλο όνομα του Ατρά-χασίς*, δηλ. του μεσοποταμικού Νάε έχει διασώσει τα βασικά στοιχεία πρότερης κοινωνίας, την οποία ο Γκιλγκαμές και η παράταξή του είχαν καταστρέψει θέλοντας να επιβάλουν την εξουσία τους. Ουσιμιάσκα πρόκειται για την ολοσχερή απόρριψη της ιδεολογίας των φορέων της πτώσης του προκατακλισμαίου κόσμου. Η προσπάθεια του Γκιλγκαμές διαρθρώνεται θε-

ματικά ως εξής: 1) Ο Γκιλγκαμές και ο Χουμπάμπα*, 2) Ο Γκιλγκαμές και οι «Ουράνιοι Βοόμορφοι», 3) Ο Γκιλγκαμές, ο Ενκιντού* και ο Κάτω κόσμος 4) Ο Γκιλγκαμές στον Κάτω κόσμο.

Η αρχική μέριμνα του ήρωα είναι «μία χώρα, για να καθίσει», «μία χώρα που να επιτρέπει στους ανθρώπους να ζήσουν». Ο ίδιος, με τον αδελφικό φίλο του βάρβαρο και απολίτιστο Ενκιντού και άλλους 50 ανθρώπους, αφού πορεύτηκε μακριά και διέσχισε τα επτά βουνά, έφτασε στα Βουνά των Κέδρων, τα οποία υπερασπίζεται ο Χουμπάμπα. Εκεί, καθώς οι φίλοι του Γκιλγκαμές κόβουν ορισμένα δέντρα, επέρχεται η σύγκρουση, φαίνεται όμως ότι, παρά τη νίκη του, ο ήρωας απέτυχε να βρει ό,τι ζητούσε, αφού όλα δείχνουν ότι οι ίδιες οι εκτάσεις του τότε γνωστού κόσμου έχουν γίνει «αγνώριστες» εξαιτίας του κατακλισμού, και η ουσία του παλαιότερου κόσμου έχει χαθεί. Στα πολύ αποσπασματικά κείμενα, τα οποία περιλαμβάνουν τη συνέχιση της προσπάθειας του Γκιλγκαμές να προσεγγίσει τον ουράνιο κόσμο για να βρει ζωή, περιγράφεται η πρώτη στην παγκόσμια λογοτεχνία σύγκρουση ενός ήρωα με τους «Ουράνιους Βοόμορφους» που ύστερα από δύο χιλιετίες σημειώνεται με τον ινδικό, περσικό και ελληνιστικό Μίθρα*. Ο ήρωας γίνεται τραγικό πρόσωπο, καταστρέφει το ιερό δέντρο Χαλουππού (που είχε σωθεί από τον κατακλισμό και είχε μεταφερθεί στον Κήπο της Ισθάρ*) και σκοτώνει το ιερό φίδι, που βρισκόταν στη ρίζα του. (Σ' αυτό το σημείο είναι ανάγκη να τονιστεί ότι ιδεολογικές συγκρούσεις διαφαίνονται στο γεγονός ότι άλλες εκδοχές του έπους επαινούν και άλλες κατακρίνουν αυτές τις πράξεις. Τότε όμως η χθόνια θεά Γκεστινάννα* άφησε να «πέσουν» στον Κάτω κόσμο τα αντικείμενα «πουκκού» και «μεκκού», τα οποία ο ήρωας είχε τοποθετήσει στη ρίζα του κατεστραμμένου πια δέντρου. Όταν ο Ενκιντού πηγαίνει να τα πάρει παγιδεύεται και μένει για πάντα στον Κάτω κόσμο επειδή δεν ακολούθησε τις οδηγίες του Γκιλγκαμές. Έτσι με παράφορη θλίψη ο Γκιλγκαμές ζητά από τον Ενλίλ* να δει το πνεύμα του νεκρού Ενκιντού και τότε ακολουθεί μία από τις πιο συγκλονιστικές σελίδες της παγκόσμιας λογοτεχνίας, καθώς ο ήρωας συνειδητοποιεί τη μέλλουσα θλιβερή και αποκρουστική κατάληξη του.

Ο θάνατος του Γκιλγκαμές μυθολογεί προφανώς το τέλος του πρώτου ηγεμόνα μετά τον κατακλισμό παρουσιάζοντάς το σαν κάτι που ο ήρωας σε όλη τη ζωή του είχε προσπαθήσει απεγνωσμένα να αποφύγει. Μεταγενέστερες εκδόσεις του έπους, περισσότερο σύνθετες, διαλαμβάνουν την αποκορύφωση της

Ο ήρωας Γκιλγκαμές. Ανάγλυφη παράσταση από το ανάκτορο του Σαργώνα στη νέα ασσυριακή πρωτεύουσα Ντουρ-Σαρρουκίν, κοντά στο σημερινό Χορσαμπάντ, 8ος αι. π.Χ. (Παρίσι, Λούβρο).

αναζήτησης της ουσίας της ζωής του προκατακλισμαιού κόσμου (σε αντίθεση με το θάνατο του μεταγενέστερου) και τη μυθολογούν ως αναζήτηση του Ουτ-Ναπιστίμ ή Ατρά-χασίς από τον ήρωα. Εδώ η επιθυμία του ήρωα εκπληρώνεται με όρους, αφού αυτός περνά από τον Κάτω κόσμο ως τις απρόσιτες εκτάσεις του ανατολικού άκρου της γήινης επιφάνειας, όπου ζει ο μακάριος νικητής του κατακλισμού. Έτσι το πέρασμα του ήρωα μέσα από τις στέπες, το γεμάτο κινδύνους όρος Μασού, τη χώρα των ανθρώπων-σκορπιών και την υπόγεια σήραγγα, από όπου ο Ήλιος διέρχεται κατά τη νύχτα, δείχνει με φρικιαστικό τρόπο τη μάταιη αναζήτηση. Τέλος, αφού υπηρέτες του Ατρά-χασίς εξηγούν στον Γκιλγκαμές το βαθύτερο νόημα του κατακλισμού και των ιδίων των πράξεών του, πραγματοποιείται η συνάντηση του ήρωα με τον ισόθεο νικητή του κατακλισμού, ο οποίος με αποστροφή προλέγει το τέλος της ιδεολογίας και της κυριαρχίας του Γκιλγκαμές με τα λόγια «Για πάντα παραμένουν οι δύο αδελφοί, για πάντα ισχύει το μίσος στη χώρα», δηλ. μια ρήση που εκφράζει τις ιδεολογικές και πολιτικές προσπάθειες μιας ασσυριακής και βαβυλωνιακής παράταξης για επιβολή μονοθεισμού και εξαφάνιση των στοιχείων του κράτους του Γκιλγκαμές.

Στο τέλος της 3ης χιλιετίας, ο Γκιλγκαμές, η μυθολογήσή του και η λατρεία του βοήθησαν στη διαμόρφωση ενός φαινομενικά ανεξάρτητου θεού, δηλ. του Μαρδούκ*, κυρίαρχου στη Βαβυλώνα. Το ιστορικό πρόσωπο, που μυθολογήθηκε ως Γκιλγκαμές, δεν μπορεί ακόμα να ταυτιστεί μέσα στη μεσοποταμιακή ιστορία και γραμματεία, μπορεί όμως να συσχετισθεί και τελικά να ταυτιστεί με το βιβλικό Νιμρούτ, τον εξελληνισμένο Νεβρώδη, που περιγράφεται «κυνηγός εναντίον κυρίου του θεού». (Υπενθυμίζεται ότι η παρατεταμένη ως και τα ύστατα βαβυλωνιακά χρόνια γραφή του ονόματος του ήρωα με τα πανάρχαια συμμερογράμματα με τις πολλές δυνατότητες απόδοσής τους στα ασσυροβαβυλωνιακά, εμποδίζει τη διαπίστωση της πραγματικής προφοράς του). Εξάλλου πολλές ραββινικές και ταλμουδικές αναφορές στον Νιμρούτ πείθουν για την ταύτισή του με τον Γκιλγκαμές. Επειδή, όπως παραδίδεται, ο ήρωας στράφηκε κατά της μονοθεϊστικής ασσυροβαβυλωνιακής παράταξης και έριξε μέσα σε πυρωμένη κάμινο κορυφαίο εκπρόσωπό της τον Αβραμ (μεταγενέστερα Αβραάμ), προσέλαβε την εβραϊκή προσωνομία Αμραφέλ, που σημαίνει «Είπε ρίξε μέσα» (δηλ. τον Αβραάμ στο κάμινο), ενώ η σωτηρία του Αβραάμ προϋποτίπωσε το θέμα του Δανιήλ με τούς τρεις παίδας εν κάμινω.

Έτσι η αποχώρηση του Αβραάμ από τη Βαβυλωνία του Νιμρούτ-Γκιλγκαμές σήμαινε και την έναρξη της μυθολόγησης μιας μεταγενέστερης εποχής, κατά την οποία το έργο του Νιμρούτ-Γκιλγκαμές θα ανατρεπόταν και θα ακυρωνόταν ολοκληρωτικά και τελειωτικά, δηλ. με το λεγόμενο πλήρωμα του χρόνου. Η περιγραφόμενη σύγκρουση του Νιμρούτ με τον Αβραάμ απασχόλησε αργότερα και το Κοράνι, όπου το βδελυρό και για το Ισλάμ πρόσωπο αναφέρεται χωρίς το όνομά του, αν και αυτό το φαινόμενο δεν χαρακτηρίζει την πλούσια σχετική ισλαμική φιλολογία. Όπως ήταν φυσικό, το θέμα απασχόλησε και το χριστιανισμό, ιδιαίτερα τους Σύρους Ιακωβιτικούς και γενικά τα ανατολικά ρεύματα. Συγκεκριμένα ο Θεόδωρος Μπαρ Κόνι αναφέρεται διεξοδικά στη σύγκρουση του Γκιλγκαμές με τον Αβραάμ (κατά την ταύτιση του Νιμρούτ με τον Γκιλγκαμές). Το θέμα πέρασε ασφαλώς τα όρια των τριών μεγάλων μονοθεισμών και έτσι απαντάται τόσο στην αρχαία ελληνική γραμματεία (Αιλιανός 12, 21) όσο στο περσικό έπος «Σαχναμέ» του Φερντοουσί*, ενώ στους Ιουδαίους της διασποράς ο Ρωμαίος καταστροφάς της Ιερουσαλήμ Τίτος παραλληλίστηκε με τον Νιμρούτ-Γκιλγκαμές.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: *Das Gilgamesch-Epos.* HRSRG. V.K. Oberhuber. Darmstadt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft 1977, 445 S (περιέχει πραγματείες ειδικών). P. Garelli, *Gilgamesh et sa Légende.* Paris 1960. A. Heidel, *The Gilgamesh epic and old Testament Parallels.* Chicago 1949. H. Schützinger, *Ursprung und Entwicklung der Arabischen Abraham-Nimrod Legende.* Bonn 1961.

K. ΜΕΓΑΛΟΜΜΑΤΗΣ

Γκιλτινε (Giltine). Λιθουανική θεά του θανάτου, νοητή ως λευκοντυμένη γυναίκα, που επισκέπτεται νύχτα τα σπίτια των αρρώστων, τους οποίους πνίγει και μεταφέρει στο βασίλειό της.

Γκιμοκόδαν (Gimokodan). Ο Κάτω* κόσμος κατά τη φυλή Μπαγκόμπο του Μιντανάο των Φιλιππίνων. Ως όριο του θεωρείται ένας μαύρος ποταμός, στου οποίου την όχθη ένας θηλυκός Γίγαντας* με σώμα καλυμμένο από θηλές θηλάζει τα νήπια, προτού τον περάσουν. Ο ίδιος ο Κάτω κόσμος χωρίζεται σε δυο περιοχές, την κόκκινη, που προορίζεται για όσους σκοτώθηκαν στον πόλεμο, και τη λευκή, που διαφέρει από την πρώτη κατά το ότι σ' αυτήν όλα τα πράγματα είναι αντεστραμμένα.

Γκιμπιλ (σουμ. GIBIL). Σουμερικός θεός της φωτιάς, φωτοδότης, (Εωσφόρος*) αρμόδιος για τις πυρκαϊές και τους καθαρισμούς, τους όρκους και την αποτροπή μαγικής επήρειας, γενεαλογούμενος ως γιος

Ο Γκισγκιντά (το Ιερό Δέντρο) με δύο αγαθοδαίμονες, οι οποίοι μαζεύουν γύρω (σύμβολο γονιμότητας και ευφορίας) από τα λουλούδια του. Ανάγλυφη παράσταση από την Ασσυρία, 8ος αι. π.Χ. (Λονδίνο, Βρετανικό Μουσείο).

του Ένκι*, σουμεριακού αντίστοιχου του Έσα*. Στην «Καταστροφή της Ουρ*», όπου μυθολογείται ο κατακλυσμός, ο Γκιμπιλ παίρνει το μέρος του Ενλίλ* ενάντια στην ανθρωπότητα. Στα ακκαδικά και ασσυροβαβυλωνιακά μετονομάστηκε σε Γκιρρά ή Γκιρρού και σε εποχές μετά την 3η χιλιετία ουσιαστικά απομωιώθηκε από το Μαρδούκ*, παρέμεινε όμως η αντανάκλαση του αρχικού χαρακτήρα του σε κείμενα εξορκισμών, σύμφωνα με τα οποία ο Γκιμπιλ με τον πατέρα του είχε αποσταλεί στον ουρανό, για να αποκαλύψει το μυστικό της κυριαρχίας των «Εφτά» (δαϊμόνων).

K.M.

Γκιούινβερ (Guenever). Ηρωίδα της κελτικής Βρεταννίας, γενεαλογούμενη ως κόρη ενός Γίγαντα* και σύζυγος του βασιλιά Αρθούρου*. Είναι γνωστή κυρίως για το ένοχο ερωτικό πάθος της με τον πιο έμπιστο φίλο του άντρα της το γενναίο ιππότη Λανσελότ*, την αρπαγή της από το βασιλιά της χώρας του Καλοκαιριού Μίλγουας* την αιχμαλωσία της στο Νησί του Κρυστάλλου και την απαγωγή της από τον ανηψιό του Αρθούρου Μόρντρεντ*, που οδήγησε στη μοιραία μάχη του Κάμμλαν. Βλλ. *Αρθούρος*.

Γκιρρά ή Γκιρρού. Βλλ. *Γκιμπιλ*.

Γκισγκιντά (σουμ. GIŠ.GI.DA). Η συνηθέστερη από διάφορες ονομασίες, τις οποίες είχε σε διαφορετικές εποχές το λεγόμενο Ιερό δέντρο (ή και *Μόνον Δένδρον*) στην

αρχαία Μεσοποταμία. Στο έπος του Αντάπα* αναγράφεται ότι ο Ταμμούζ* και ο Γκισγκιντά (αρσενικού γένους ως έμψυχο) στέκονται στην Πύλη του Ουρανού, προφανώς σε κάποιο ιδιαίτερο σημείο του στερεώματος, που διαχωρίζει το ουράνιο σύμπαν από τον γήινο ουρανό (βλλ. *Αψού* και *Τιαμάτ*). Γλωσσική παραφθορά στα ακκαδικά και τα ασσυροβαβυλωνιακά το δέντρο Κισκανού, πιστευόταν ότι υπήρχε πρώτα στην Εριντού δηλ. τον αρχαιότερο οικισμό του κόσμου, κατά τις ασσυροβαβυλωνιακές παραδόσεις. Όπως αναφέρεται σχετικά η όψη του καλυπτόταν από λαζουρίτη, υλικό που είχε μυθολογηθεί ως προερχόμενο από τον αρχέγονο Ωκεανό*, και ίσως γι' αυτό ως «κατοικία» του Κισκανού είχε εκληφθεί ο Κάτω κόσμος, και συγκεκριμένα το «υποδωμάτιο» του Ναμμού, στο σημείο συμβολής των Δύο Ρευμάτων. Στην ασσυριακή εποποιία Ίρρα γίνεται αναφορά στο δένδρο Μεσού, που ήταν αποτελεσμένο από το σπάνιο και πανάκριβο υλικό Ελμεσού.

Η ύπαρξη όχι μόνον πολλών ονομάτων του Ιερού δέντρου αλλά και δύο διαφορετικών μεταξύ τους Ιερών δέντρων, δηλ. του δένδρου της ζωής και του δένδρου της αλήθειας ή της γνώσης, έχει διαπιστωθεί σε αρκετά πρώιμη εποχή (τέλος της 3ης χιλιετίας) στη Μεσοποταμία. Έτσι είναι σαφές ότι και αυτό το βιβλικό θέμα, όπως πολλά άλλα, κατάγεται από την ασσυροβαβυλωνιακή γραμματεία, παρά το γεγονός ότι σε ύστερες εποχές επικρατούσε σύγχυση στις ασσυροβαβυλωνιακές

δοξασιές γύρω από τα δύο Ιερά δέντρα. Το Γκισγκιντά θα πρέπει να ήταν νοητό ως δέντρο της αλήθειας, εφόσον ως δέντρο της ζωής αναφέρεται το Γκισί. Στον κύλινδρο του Γκουντέα (Α' 25, 2. 7) σημειώνεται για το Γκισί ότι «Εκείνος, ο οποίος την Πύλη αγγίζει, ήταν όπως ο δεσμός του Ουρανού» αυτός του Ουρανό αγγίζει». Φαίνεται λοιπόν ότι σε πρώιμη εποχή τα δυο δέντρα εντοπιζόνταν στον ίδιο χώρο, του οποίου η ιδιαιτερότητα τα επέβαλε ως οριοθετικά σημεία της πορείας του ανθρώπου. Αυτός ο χαρακτήρας τους διατηρήθηκε, μέσα από την Παλαιά Διαθήκη, την Αποκάλυψη και το Κοράνι, αλλά και τις λαϊκές εβραϊκές, χριστιανικές και ισλαμικές παραδόσεις, ως τη σύγχρονη εποχή. Ωστόσο η σαφής διάκριση μεταξύ των δύο δέντρων και των αρνητικών επιπτώσεων της ανθρώπινης επιλογής (του δέντρου της γνώσης) δεν βρίσκεται στην ασσυροβαβυλωνιακή μυθολογία, παρά μόνο στην τελική προτίμηση του Ασσυραδόνα για το δέντρο της ζωής, στο οποίο είχε προσβλέψει για την τελική σωτηρία του ανθρώπου: «Να είναι η κυβέρνηση μου σωτήρια, όπως το δένδρο της ζωής στα σώματα των ανθρώπων».

K. ΜΕΓΑΛΟΜΜΑΤΗΣ

Γκισί Βλλ. *Γκισγκιντά*.

Γκίτζα (Gidja). Σεληνικός θεός κατά τους Ιθαγενείς της βόρειας Κουηνολανδίας της Β.Α. Αυστραλίας, θεωρούμενος ως δημιουργός της πρώτης γυναίκας. Όπως παρα-